

>> Gombreny. Barri de la Costa i cingleres de la serra de Montgrony. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. VALENTÍ FARGNOLI.)

Un escenari de llegendes

Text > **PERE BOSCH**, historiador

Durant mesos, Valentí Fargnoli es va dedicar en cos i ànima al projecte d'inventariar fotogràficament el patrimoni artístic i monumental del país. Una part important de la seva producció correspon a aquell encàrrec, que el va portar a recórrer el país de nord a sud i d'oest a est, ja fos en tren, en tartana, en bicicleta o a peu. L'arxiver municipal de Girona, Joan Boadas, va resseguir fa poc aquest periple fotogràfic a través de la correspondència que va mantenir amb Adolf Mas. Sabem, a través d'aquesta font, que el matí del 26 de setembre de 1918, un dia plujós, el fotògraf va arribar a Gombreny i aquella mateixa tarda va visitar el santuari de Montgrony abans de desplaçar-se fins a Campdevàrol i tornar a Ripoll de camí ja cap a Girona.

És probable, doncs, que la imatge que hem escollit correspongui a aquell viatge, per bé que l'historiador Josep Clara va documentar, fa alguns anys, unes dinou fotografies de Fargnoli localitzades en diferents indrets del municipi, des de la plaça i l'església fins a un munt de perspectives de Montgrony, de l'església de Sant Pere

i del santuari. En qualsevol cas, han transcorregut molts anys entre l'escena que va captar aleshores i la fotografia de Manel Lladó que, com sempre, malda per trobar l'indret exacte en què Fargnoli va plantar el trípode. Però, quan mostrem la vella fotografia a un jubilat que trobem assegut al peu de la carretera, la seva reacció és immediata: «Sembla que el temps s'hagi aturat! Només he canviat jo!». De fet, si comparem les dues imatges, li haurem de donar la raó. L'escenari apareix gairebé immutable, sense gaires variacions més enllà de les feixes que es dibuixen a la serralada, engolides per la natura. Les cases que apareixen en primer terme són allà mateix i de la mateixa forma que va deixar-les Fargnoli. Només la presència dels vehicles a la carretera i el laberint de carrerons emporlanats que connecten les cases del barri de la Costa ens adverteixen del pas del temps.

Les fotografies de Fargnoli tenen, molt sovint, una profunditat de camp remarcable. En contemplar la que hem escollit, resulta inevitable sentir-se aclaparat pel magnífic amfiteatre que formen les cingleres de la ser-

Foto actual > MANEL LLADÓ

ra de Montgrony, que l'autor converteix en un element arquitectònic més. I la nostra mirada es dirigeix, gairebé sense voler, cap al santuari i l'església de Sant Pere, just al fons de la imatge. L'escenari, majestuós, sembla reclamar un lloc en la història del país. Si fem cas als *Goigs de la Mare de Déu de Montgrony*, aquests indrets haurien estat la «Covadonga salvadora», el lloc on va començar la mal anomenada Reconquesta; un terme que ens trasllada la idea d'invasors i indígenes, de dolents i bons.

L'escenari ha estat evocat per un munt de viatgers i escriptors que n'han recollit històries i llegendes. A final del segle XVII, el dominicà Narcís Camós es va sentir aclaparat pel santuari «per estar entre unes aspres i admirables penyes, que popularment són conegudes com a grenys de roca, d'on es deriva Montgrony, per estar al costat d'una alta serralada, la disposició de la qual és de les més extraordinàries». El dominic també ens explica la llegenda del santuari, la història de la vacada d'un pagès del castell del comte de Matamala

que un bon dia es va posar a «esgarrapar molt la terra, bramant sense aturador». L'advertiment va permetre que els pastors descobrissin la imatge de la verge, però quan el comte va tenir coneixement de la descoberta, va manar que la portessin al castell. Fins a set vegades la imatge va retornar al lloc original i, finalment, el comte va comprendre que l'ermita s'havia de construir allà on *volia* la verge i no on s'entestava ell. La llegenda també és al darrere de les escales que surten de l'hostatgeria i condueixen al santuari. Segons sembla, el comte es va comprometre a pagar una mesura de blat per cada graó, però quan els operaris van enllestir la feina, s'hi va negar tot adduint que «paraula donada, mai més recordada»; una expressió que dona prova de la informalitat del senyor. Gombrèn és, doncs, un indret on la història es barreja amb la llegenda. Els veïns us n'explicaran un munt, amb totes les versions que vulgueu. I val més que us deixeu endur que no pas que acabeu condemnats, com el Comte Arnau, a cavalcar durant tota l'eternitat per intentar redimir els vostres pecats.